

Vyhodnocení šlechtitelského programu speciálního arabského plemene Shagya-arab

1. Chovný cíl

Chovný cíl se naplňuje metodou čistokrevného chovu plemene Shagya arab, a to ze strany matky k mezinárodně uznaným rodinám a ze strany otců k liniím akceptovaným hřebců. Výjimka se přiznává arabským plnokrevným hřebcům.

K 31. 12. 2013 přísluší klisny k 25 rodinám. Základem chovu v České republice jsou klisny příslušející k rodinám 1 až 14. Klisny příslušející k rodinám 15 až 25 jsou získané v posledních letech ze sousedních států.

Seznam klisen získaných ze hřebčína v Topolčiankách, které tvořily základ a rozvoj chovu na území ČR :

	klisna /rok narození	dovezl
Rodina 1 /40 Lady Sarah xx 1850 :	Watani-16 /1976	JZD Přestavlky
	Watani-25 /1977	SCHK Morava – Brno
	Kasr el Nil I-8 / 1991	Jiří Kurel – Ždánice
	251 Kuhailan Urkub-32 / 1973	František Málek – Rohoznice
	Koheilan III-48 / 1980	Státní statek Bílina-Svinčice
	Kuhailan Urkub-38 / 1975	Státní statek Bílina-Svinčice
	Kasr el Nil-7 / 1978	Státní statek Bílina Svinčice
Rodina 2 /542 Magyar 1790	648 Siglavy Bagdady III-2	Ing.Kat.Tothová-Slatina nad Zdob.
Rodina 3 / 8 „volný chov Radovec“	Kuhailan Urkub-20 / 1972	Státní statek Bílina-Svinčice
	247 Gazal I-2 / 1973	Jana Pichlíková-Cehnice
Rodina 4 /76 Bent el Arab db 1880	382 Tobrok-76 / 1979	Jana Pichlíková-Cehnice
	Kasr el Nil-6 / 1991	Hana Toncarová-Paračov
Rodina 5 se na výstavbě chovu nepodílela	308 Tobrok-4 / 1974	Tomáš Říha-Isovná Vytůň-Přeštice
	333 Koheilan III-13/1976	Jana Pichlíková-Cehnice
Rodina 6 / Milordka 1810 Slawuta	Kuhailan Urkub I-16/1993	Jan Musil-Tetětice
	288 Tobrok-17 / 1975	Státní statek Radonice
	691 Shagya XXII-53 / 1986	Jiří Jirsa-Křepenice
	Shagya XXIII-4 /1988	Ing.Jamalová Ježník-Krnov
	Siglavy Bagdady II-3	Jiří Jirsa-Křepenice
	Koheilan III-40 /1980	Státní statek Bílina-Svinčice
Rodina 7 /370 Moldauerin 1783	Tobrok-60 / 1979	Ing.Josef Cerman-Třebihošť
	Tobrok-90 / 1980	Jaroslav Věchet-Stěžery
	231 Kuhailan Urkub-18	JZD Přestavlky
	249 Kuhailan Urkub-28	Jana Pichlíková-Cehnice
	272 Gazal I-12 / 1974	JZD Přestavlky
	Kasr el Nil-9 / 1978	Státní statek Bílina Svinčice
Rodina 8 /97 volný chov Radovec	Kasr el Nil-33 / 1982	M.Žárský-Pohořelice
	121 Dahoman IX-1 / 1965	Ing.Josef Cerman-Třebihošť
Rodina 9 / 74 Tifle db 1810	Shagya XXIV-15 / 1994 /	Jan Musil-Tetětice
	449 Ubayan-5 / 1983	Lad.Pravazník-Holice v Čech.
Rodina 10 / Kadisza Mloda 1902	Siglavy Bagdady III-8 /1997	Ing.Frant.Kočař-Uherský Brod
	Tobrok-33 / 1977	JZD Přestavlky
	Koheilan IV-48 / 1991	Ing.Markéta Wimmerová-Čestín
	Siglavy Bagdady II-21/1989	Jiří Jirsa-Křepenice
Rodina 11 /131 Moldauerin 1783	Ubayan-17 / 1984	JZD Slušovice
	Shagya XXII-20 / 1982	Jiří Jirsa-Křepenice
	Shagya XXIV-4 / 1991	Renáta Polley-Horní Slavkov
	Dahoman X-13 / 1995	Pavel Cvikl-Kolová

Rodina 12 / 162 Infantados 1814	136 Dahoman IX`-7 / 1966 Shagya XXIII-12 / 1989 Shagya XXIII-13 /1989 246 Gazal I-1 / 1973 Tobrok-10 / 1974 Koheilan IV-31 / 1989 Tobrok-111 / 1981	Ing.Josef Cerman-Třebihošť Vl.Valenta-Tupesy Vl.Valenta-Tupesy Jan Heřmanský-Heřmanův Městec Hřebčín Albertovec Hřebčín Jeníkov v.o.s. Ing.Pavel Svoboda-Ražice
Rodina 13 / 163 Faride db 1828	232 Kuhailan Urkub-23 Koheilan III-21 / 1978	Eva Machková-Vilémov PhMr.Václav Ušák-Lovosice
Rodina 14 / 12 En Nasira db 1899	Siglavy Bagdady-35/1972	Státní statek Bílina-Svinčice

Uvedených 48 klisen tvořilo základ rozvoje chovu plemene v České republice. Jednalo se převážně o vyřazené starší klisny z chovu hřebčina v Topolčiankách. Dále o klisny v chovu neosvědčené, ale také o klisny nesplňující podmínky pro zařazení do základního stáda v hřebčíně. Často o klisny nedostatečných tělesných rozměrů anebo zevnějškovou vadou.

V období založení chovu, v letech po roce 1992, působil v zemi plemeník **3327 Shagya XXII-19** v majetku Zemského hřebčince v Písku. Působil také pod označením 853 Shagya I-CZ a v době zapůjčení do mateřského hřebčina v Topolčiankách jako Shagya XXIII. Byl výjimečný a charakterově spolehlivý. Potomstvo měl mimořádně typické, zevnějšek bezchybný a tělesné rozměry potomstva nadprůměrné. V pomocné evidenci, a to cca po 15 letech působení se zjistilo, že se u potomstva vyskytuje nedůvěřivost, lekavost, občas i agresivita, atd.

Ve stejné době byl urychleně akceptován rakouský Shagya arab s vysokým podílem arabského plnokrevníka ve svém původu **415 Gallus** v majetku Zemského hřebčince v Písku. Druhým hřebcem byl již využívaný arabský plnokrevník **283 Sultán**, v majetku hřebčince v Písku. Jeho působení v chovu Shagya araba bylo zohledněno. Zemský hřebčinec Tlumačov zakoupil v Šamoríně /Slovensko/ v Topolčiankách narozeného hřebce 4248 Tobrok-13, který působil pod jménem **4248 Tobrok I-CZ**. Ve svém původu měl 50 % arabského plnokrevníka.

Zhodnotíme-li úvodní část předložené zprávy, musíme přiznat, že se jednalo o odvážný postup s cílem jak zachování, tak rozvoje plemene Shagya arab na území České republiky. Základ tvořily klisny postradatelné a hřebci s vysokým podílem arabské plné krve ve svých původech nezaručovali úspěšnost v chovu.

2. Chovatelský program

Shagya arab se má ve svém typu a ve své velikosti a rámci značně lišit od arabského plnokrevníka při dodržení znaků ušlechtilosti arabských koní.

Od počátku rozvoje chovu bylo známo, že chovatelský program neovlivní svým počínáním majitelé a držitelé chovných klisen. Řešením měla proto být výměna plemeníku a tak se také stalo. Z chovu museli ustoupit hřebci s vysokým podílem arabské plné krve ve svých původech. Byl dohodnut nájem hřebců z Národního hřebčína v Topolčiankách a to 3165 Siglavy Bagdady-26 a následně 3154 Siglavy Bagdady-21. Oba bez výrazného podílu arabské plné krve. Z Německa byl zapůjčen hřebec 507 O'Bajan I-CZ Basco, který později působil ve světoznámém hřebčíně Bábolna v Maďarsku jako O'Bajan XXIII. Nákupem byl získán hřebec 512 Jussuf I-CZ Jarson.

Stalose, co se očekávalo. Rodokmenově hodnotné, i když odložené, topolčianské klisny podrželi u svého potomstva výraz ušlechtilosti. Ústup arabské plné krve v původech potomstva se projevil pozitivně a mizeli nežádoucí vady zevnějšku. Vytrácel se spodní krk, zpevnil se hřbet i bedra, mizela křížová kost a krátká zád'. **Tělesné rozměry neustupovaly, naopak plnily požadavek šlechtitelského programu.** Mechanika pohybu se zachovala a u potomstva po hřebcích 3154 Siglavy Bagdady-21 a 507 O'Bajan I-CZ Basco se výrazně zlepšila.

Uvedme příklad. Na XVIII.národní přehlídce v roce 2010 konané v Písku bylo předvedeno 25 klisen. Komise složená ze zahraničních odborníků byla zaskočena nápadnou podobností koní ve svém zevnějšku, jejich vyrovnanou velikostí a mechanikou pohybu. Projevilo se, že u velkého počtu koní se stalo obtížným uznání výsledného pořadí.

Význam chovatelského programu byl po všechna léta, počínaje rokem 1992 chovatelům vysvětlován a přiblížen vydáním plemenných knih a studijních informací. Katalog koní byl vydán při 21. národních přehlídkách a doplněn zprávami z historie i současnosti. Ukazuje se, že chovatelé koní plemene Shagya arab vědí o co jde a na základě po léta získaných znalostí v chovu postupují. **Mezinárodně uznávaným uspořádáním zůstává zastoupení max. 9 arabských plnokrevníků ve IV. generaci.** Pouze 5 klisen s vyšším podílem arabské plné krve je v současné době zapsáno v plemenné knize.

Růst koní v dospělosti. Šlechtitelský program ukládá dosažení tělesných rozměrů.

	Klisny	Hřebci
Kohoutkovou výšku hůlkovou	150 až 160 cm	min. 154 cm
Obvod holeně	min. 18,- cm	min. 19,5 cm

Počínaje rokem 1995 až do konce roku 2013 bylo **do Plemenné knihy zapsáno 312 klisen.** Z toho 268 klisen narozených a odchovaných na území České republiky a dalších 44 klisen bylo dovezeno ze sousedních států.

U **268 klisen** narozených a odchovaných na území České republiky bylo dosaženo tělesných rozměrů:

Kohoutková výška pásková	162,67 cm
Kohoutková výška hůlková	154,05 cm
Obvod hrudi	182,79 cm
Obvod holeně	18,77 cm

Závěr: Očekávalo se dosažení vyšší kohoutkové výšky hůlkové. Vybraní hřebci pozitivně ovlivnili korekci zevnějšku. Růst koní se výrazně neprojevil. Může to být důsledkem odchovu, ale také výživy. Pozitivním jevem je rozměr obvodu holeně.

Arabský plnokrevník může být akceptován pokud splňuje požadované tělesné rozměry, případně mimořádnou výkonnost.

Za účelem zachování ušlechtilosti byl v roce 2008 do plemenné knihy Shagya arab uznán arabský plnokrevník **2897 Shamir Ibn Ansata Sinan.** Očekáván byl i heterózní efekt na základě spojení dvou odlišných plemen. Majitelem hřebce je Regutec s.r.o. Němčičky. Výkonnost hřebce byla prověřena mimořádně úspěšně v soutěžích všestranné způsobilosti. Hřelec se stal v roce 2003 vítězem soutěže o „Zlatou podkovu“. Narodilo se po něm 10 hříbat, a to sedm hřebečků a tři klisničky.

Druhým arabským plnokrevníkem zařazeného do chovu Shagya arab byl **1211 Sarid** z majetku panství Zinneberg-Vysoký Chlumeč. Výkonnostně to byl úspěšný drezurní kůň v německém hřebčině Neustadt a.d.Dosse. Zanechal po sobě pouze 5 hříbat, z toho dva hřebečci a tři klisničky. Tento hřelec splnil očekávání, neb dcera Sababa dvakrát zvítězila ve své věkové kategorii na národních přehlídkách a klisna Sába při zápisu do plemenné knihy získala ohodnocení 8,7 bodů při nadprůměrných tělesných rozměrech. Stalo se, že v průběhu roku 2013 pan hrabě Zinneberg své Shagya arabi včetně hřebce Sarid odvezl zpět do Německa.

Od počátku roku 2013 působí v chovu arabský plnokrevník **2962 Hasan B.** Majitelkou je paní Mirka Paseková-Halenkovic. Hřebec prokázal úspěšnou výkonnost v distančních soutěžích a umísťoval se v popředí na přehlídkách arabských plnokrevníků. Přísluší k linii Bairactar 1813, v Radovci úspěšnou v chovu Shagya arabů pod jménem Amurath. Jeho podprůměrné tělesné rozměry se zohledňují. Potomstvo dosud nemá.

Závěr: Arabští plnokrevní hřebci nejsou příliš využíváni. Chovatelé se na základě získaných znalostí zvyšování podílu arabské plné krve v rodokmenech vyhýbají. Znovu se potvrzuje, že naznačený způsob plemenitby je vhodný tam, kde se chová více klisen, vzniká možnost selekce a případná výměna hřebců.

Linie hřebců. Počet zastoupených mezinárodně uznaných linií je na žádoucí úrovni. V průběhu roku 2013 byla předložena plemenná kniha-svazek III, která přibližuje využívání hřebců za uplynulých 10 roků.

K 31.12.2013 jsou linie zastoupeny těmito hřebci:

Linie	Hřebec	Chovatel
Dahoman db hd. 1846	743 Dahoman I-CZ 2943 Dahoman IV-CZ Tamarix	Národní žrebčín Topolčianky Národní žrebčín Topolčianky
Gazal-Gazlan db běl. 1840	2945 Gazal II-CZ Wizard 1963 Gazal III-CZ Herkules	SCHK Morava-Brno Ivanovice M a ě a r s k o
Koheilan Adjuzo db běl. 1876	925 Koheilan VII-CZ Drak 2923 Koheilan X-CZ Jas	Hřebčín Jeníkov v.o.s. S l o v e n s k o
Jussuf-Mahmoud Mirza db 1851	744 Jussuf II-CZ Jethro Tull 1696 Jussuf IV-CZ Jogaz	Petr Hájek-Štiřín R a k o u s k o
Mersuch db běl. 1898	1243 Mersuch I-CZ	R u m u n s k o
Shagya db běl. 1830	751 Shagya IV-CZ Wanad 1112 Shagya VI-CZ Bónusz 2944 Shagya VII-CZ-Kasr 1689 Shagya VIII-CZ Tobien	SCHK Morava-Brno Ivanovice M a ě a r s k o Národní žrebčín Topolčianky Denisa Benešová, Rychnov u N.Hradů
O'Bajan db vr. 1880	745 O'Bajan II-CZ Radživ 1338 O'Bajan IV-CZ Osiek	Jiří Varhan, Hřiměždice N ě m e c k o
Saklavi I db běl. 1886	673 Saklavi I-CZ Galán 1320 Saklavi IV-CZ Scott al Sahr 1515 Saklavi VI-CZ Hasim	Jana Pichlíková, Cehnice Hana Toncarová, Paračov Irena Sládková, Tálín
Gamil el Kebir db ryz. 1870	930 Kasr el Nil II-CZ Tomba el Nil	Jana Pichlíková, Cehnice

Uvedenými hřebci a také v průběhu roku 2013 vyřazenými, bylo v roce 2013 připuštěno 52 klisen.

Pro rok 2014 se připravují k výběru mladí hřebci-hnědáci Gazal „Sawil“, Mersuch „Editor“ a tmavý ryzák Saklavi I „El Dorado“.

Hodnocení koní. Není tajemstvím, že při zakládání chovu Shagya araba na území České republiky byl vysloven cíl zavedení co nejvíce zvyklostí z původních rakousko-uherských hřebčínů. Po létech zjišťujeme, že pouze označování výžehy se nezměnilo ! Také jména hřebců, to znamená linie a pořadí zařazení na území ČR římskou číslicí. Vliv hřebčínů na zemský chov zanikl.

Selekce postradatelných koní není. Majitelé koní nejsou ochotni měnit vztah ke svým koním. Svaz zasílá pozvání všem chovatelům, i nečlenům, za účelem účasti při národních přehlídkách. Zde je možnost získání nejen ohodnocení koně, ale i získání přehledu o kvalitě ostatních zúčastněných koní.

Hodnocení koní. V hřebčinech byla stáda pod stálou kontrolou a třídění jarní i podzimní !! U našich chovatelů při vyjímečné návštěvě chovatele a případně při účasti na národní přehlídce. Tak se stává, že část populace zůstává neznámá, hřebci se kastrováním vytratí z hodnocení, klisny po 4 letech se předvedou při zápisu do plemenné knihy, a to buď při přehlídce anebo plánovaném svodu. Hodnotí se: Typ, Hlava, Krk, Celková stavba těla, Končetiny, Pohyb krok, Pohyb klus na ruce. **Zjištění: Neznalost posuzování končetin /i zahraniční komisaři/ a vůbec se nedaří předvádění v klusu na ruce / naznalost a pohodlnost předváděčů/ !!**

Zařazování hřebců do chovu podléhá zkouškám výkonnosti anebo dosažení stupně výkonnosti ve vybraných disciplínách. Mezinárodní směrnice stanovené ISG povoluje : Je-li hřebec uznán v členské zemi, pak může působit i v další členské zemi. Tak se stalo, že jsou do naši republiky dováženi hřebci odpovídající zdejším požadavkům k výkonnosti.

Vliv šlechtitelského programu na za chování plemene na území České republiky

Jednoduchý rozbor vyjadřuje splnění stanovených podmínek za uplynulé období. Za úspěšný postup v chovu lze považovat výběr plemenných hřebců. Nápadný nárůst celkového stavu koní, z toho zvláště klisen zapsaných do plemenné knihy, je nutné považovat za rozšíření plemene což cílem nebylo. Jak již uvedeno, selekce mladých koní s chybami resp. vrozenými vadami se u chovatelů téměř neprovádí a tím se kvalita stáda jen pomalu zvyšuje.

Co může zachování plemene ohrozit?

- 1./ Zařazování velkého počtu arabských plnokrevníků.
- 2./ Případný zvýšený zájem o distanční sport a tím snížený zájem o chovatelskou činnost.
- 3./ Při importu koní nerespektování základních linií hřebců a příslušnosti klisen k rodinám.
- 4./ Rozhodnutí k využívání hřebců jiných plemen za účelem zvýšení výkonnosti.

Co může zachování plemene podpořit a zvýšit kvalitu stáda?

- 1./ U vybraných úspěšných hřebců po určité době sjednávat výměnu stanoviště, t. j. stanice.
- 2./ U významných hřebců zvyšovat využívání inseminačních dávek.
- 3./ Více pozornosti věnovat mladým hřebcům v odchovu, zvláště v chovech s větším počtem chovných klisen s možností selekce.
- 4./ Organizovat chovatelské přehlídky, zajišťovat účast na výstavách, pořádat svody klisen k zápisu do PK. Zvýšit poradenství a uveřejňování činnosti.
- 5./ Udržovat zájem o mezinárodní spolupráci na úrovni členských států ISG /Internationale Shagya-AraberGesellschaft/.

Doplňující tabulka

Vývoj stavů koní plemene Shagya arab v České republice

Stav k 31.12.	Plemenné klisny	Plemenní hřebci	Mladé klisny	Ostatní hřebci valaši, nezapsané klisny	Celkem koní
1994	70	6	20	68	164
1995	81	7	35	77	200
1996	87	7	42	99	235
1997	95	8	46	109	258
1998	102	10	54	111	277
1999	117	13	60	152	342
2000	124	13	56	180	373
2001	134	13	67	183	397
2002	140	13	92	212	457
2003	159	18	87	248	512
2004	165	16	101	261	543
2005	175	17	89	291	572
2006	187	19	92	293	591
2007	203	19	98	281	601
2008	224	19	108	272	623
2009	236	23	108	266	633
2010	256	24	102	257	639
2011	277	26	96	247	646
2012	280	28	90	256	654
2013	285	22	93	260	660

Doplňující přehled**Stavy mladých klisen a plemenných klisen podle příslušnosti k rodinám
chovaných na území České republiky ke dni 31.12.2013**

RODINA	Ročníky mladých klisen			Kategorie plemenných klisen				Celkem
	2013	2012	2011	4 – 7	8 – 11	12 – 16	17 leté	
1								
40 Lady Sarah xx 1850	5	2	3	19	13	16	7	65
2								
542 Magyar 1790	-	1	1	6	1	10	7	26
3								
8“volný chov Rad.“1806	1	1	-	-	-	-	1	3
4								
76 Bent el Arab db 1880	1	-	2	3	3	5	-	14
5								
190 Kiss db 1887	1	1	-	-	1	1	-	4
6								
Milordka 1810 Slawuta	2	5	4	13	15	11	5	55
7								
370 Moldauerin 1783	2	2	3	13	7	14	10	51
8								
97 „volný chov Rad.“1800	-	1	4	9	7	5	3	29
9								
74 Tifle db 1810	-	-	-	9	7	1	2	19
10								
Kadisza Mloda 1902	2	-	1	11	7	8	5	34
11								
131 Moldauerin 1783	-	6	1	4	3	5	2	21
12								
162 Infantados 1814	1	3	1	1	9	12	6	33
13								
163 Faride db 1828	2	-	-	1	1	1	2	7
14								
12 En Nasira db 1899	1	-	-	-	-	1	-	2
15								
59 Siebenbürgerin 1786								0
16								
30 Maria xx 1842							1	1
17								
60 Adjuze db 1876	1					1		2
18								
265 Siebenbürgerin 1783	1	-	-	1	1	-	1	4
19								
216 Semrie db 1896							1	1
20								
81 Koheila db 1881							1	1
21								
759 Moldauerin 1804							1	1
22								
627 Ungarin 1787	1	-	-	-	1	-	-	2
23								
286 Cirkasserin 1782	-	-	-	-	1	-	-	1
24								
215 Moldauerin 1782	-	-	-	1	-	-	-	1
25								
794 Moldauerin 1784	-	-	-	-	-	-	1	1
CELKEM	21	22	20	91	71	91	56	378

Doplňující informace

Počty narozených hříbat plemene Shagya arab v České republice v letech 1994-2013:

Rok	narozeno hříbat	z toho hřebců	klisniček
1994	18	7	11
1995	34	19	15
1996	29	16	13
1997	38	14	24
1998	28	15	13
1999	27	13	14
2000	29	17	12
2001	35	16	19
2002	53	22	31
2003	27	13	14
2004	33	13	20
2005	36	19	17
2006	43	23	20
2007	39	18	21
2008	41	19	22
2009	67	39	28
2010	45	21	24
2011	41	19	22
2012	46	22	24
2013	31	10	21
	740	355	385